

УДК 94(477)»1945/1952»

Василь Ільницький*
(Дрогобич)

КАДРОВЕ НАПОВНЕННЯ ДРОГОБИЦЬКОГО ОКРУЖНОГО ПРОВОДУ ОУН (1945–1952 рр.)

У статті на основі невідомих та маловідомих архівних документів і матеріалів подано характеристику кадрового наповнення Дрогобицького окружного проводу ОУН. Висвітлюються питання кількісного заповнення керівних органів та джерела їх поповнення. Автором доведено, що не зважаючи на підпільні умови, постійні втрати серед керівного складу підпілля намагалося заповнювати вакантні посади, при чому їхній якісний рівень залишався високим.

Ключові слова: підпілля, кадровий склад, провідник, референтура, Дрогобицька округа ОУН.

В статье на основе неизвестных и малоизвестных архивных документов и материалов дается характеристика кадрового наполнения Дрогобычского окружного провода ОУН. Освещаются вопросы количественного заполнения руководящих органов и источники их пополнения. Автором доказано, что несмотря на подпольные условия, постоянные потери среди руководящего состава подполья пыталось заполнять вакантные должности, при чем их качественный уровень оставался высоким.

Ключевые слова: подполье, кадровый состав, проводник, референтура, Дрогобычский округ ОУН.

On the basis of unknown and little-known archival documents and materials describes the personnel filling Drohobych district OUN. The issue of quantitative filling of the governing bodies and sources of accumulation. The author proved that in spite of the underground conditions, permanent loss among managers of underground tried to fill vacant positions at why their quality level remained high.

Keywords: underground cadre, captain, referantur, Drohobych vicinity OUN.

На сьогоднішній день є значна кількість публікацій присвячених діяльності ОУН і УПА. Проте практично відсутні дослідження у яких висвітлюється питання кадрового наповнення. Висвітлення цих проблем має важливе не тільки наукове, але й практичне значення. Оскільки ці дослідження допомагають

* **Василь Ільницький** — кандидат історичних наук, старший викладач кафедри нової та новітньої історії України Дрогобицького педагогічного університету імені Івана Франка.

пролити світло на процес організації підпільної роботи, підбір кадрів, їхній якісний і кількісний склад. Звісно, що епізодично питання кадрового наповнення знайшло своє висвітлення в узагальнюючих працях Дмитра Веденєєва і Геннадія Биструхін, Анатолія Кентія, Юрія Киричука, Анатолія Русначенка, Галини Стародубець¹. На серйозному науковому рівні питання підпільних кадрів вивчав історик Петро Содоль². У цьому контексті потрібно назвати праці Володимира Мороза³. Важливі дані на керівників Дрогобицького окружного проводу містяться у працях Григорія Дем'яна⁴. Для того, щоб усунути ці прогалини ми вирішили дослідити наповненість керівних структур Дрогобицького окружного проводу ОУН.

Аналізуючи кадровий потенціал Дрогобицької округи ОУН, варто зосередити увагу на персональному складі. Зокрема, дослідити заповненість структурних ланок: провідників, референтур організаційної, пропаганди, СБ, військової, господарчої, УЧХ — протягом усього періоду функціонування.

У листопаді 1944 р. Петро Дужий призначив крайового організаційного референта західних українських земель (ЗУЗ) *Зеновія Тершаківця-«Федора»* провідником Дрогобицького обласного проводу ОУН (грудень 1944 — весна 1945 рр.)⁵. На цей час З. Тершаковець використовував також псевдоніми

¹ *Веденєєв Д.* Двобій без компромісів. Протиборство спецпідрозділів ОУН та радянських сил спецоперацій. 1945–1980-ті роки: Монографія / Дмитро Веденєєв, Геннадій Биструхін. — Київ: К.І.С., 2007. — 568 с.; *Веденєєв Д.* «Повстанська розвідка діє точно й відважно...». Документальна спадщина підрозділів спеціального призначення Організації українських націоналістів та Української повстанської армії. 1940–1950-ті роки: Монографія / Дмитро Веденєєв, Геннадій Биструхін. — Київ: К.І.С., 2006. — 568 с.; *Кентій А.* Нарис боротьби ОУН–УПА в Україні (1946–1956 рр.) / Анатолій Кентій. — Київ: Інститут історії України НАН України, 1999. — 111 с.; *Кентій А.* Українська повстанська армія в 1944–1945 рр. / Анатолій Кентій. — Київ: Інститут історії України НАН України, 1999. — 220 с.; *Киричук Ю.* Нариси з історії українського національно-визвольного руху 40–50-х років ХХ століття / Юрій Киричук. — Львів: ЛДУ імені Івана Франка, 2000. — 304 с.; *Киричук Ю.* Український національний рух 40–50-х років ХХ століття: ідеологія та практика / Юрій Киричук. — Львів: Добра справа, 2003. — 464 с.; *Русначенко А.* Народ збурений: Національно-визвольний рух в Україні й національні рухи опору в Білорусії, Литві, Латвії, Естонії у 1940–50-х роках / Анатолій Русначенко. — Київ: Університетське видавництво «Пульсари», 2002. — 519 с.; *Стародубець Г.* Українське повстанське заплілля (друга пол. 1943 — поч. 1946 років) / Галина Стародубець. — Монографія. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2006. — 527 с.

² *Содоль П.* Українська Повстанча Армія. 1943–1949: Довідник перший. — Нью-Йорк: Пролог, 1994. — 199 с.; *Содоль П.* Українська Повстанча армія 1943–1949. Довідник другий. — Нью-Йорк: Пролог, 1995. — 295 с.

³ *Мороз В.* Зиновій Тершаковець — «Федір». — Торонто–Львів: Літопис УПА, 2010. — 127 с.

⁴ *Повстанський мартиролог* / [упоряд. Григорій Дем'ян] // Сколівщина. — Львів: [б.в.], 1996. — С. 301–725; *Дем'ян Г.* Генерал УПА Олекса Гасин-«Лицар» / Григорій Дем'ян. — Львів: Інститут народознавства НАН України, 2003. — 646 с.; *Дем'ян Г.* Іван Шукатка-«Сомко» // Шлях перемоги. — 1994. — 17 вересня. — № 438 (2110). — С. 5.

⁵ ГДА СБУ, ф. 13, спр. 372, т. 75, арк. 106; ЦДАВО України, ф. 3836, оп. 1, спр. 68, арк. 23–27; *Мороз В.* З листування членів Проводу ОУН (листопад 1944 — травень 1945) //

«Чагрів» та «Червень»⁶. Наприкінці 1944 р. у національно-визвольному русі Дрогобицької області витворився комплекс серйозних проблем: попередній обласний провідник ОУН Зиновій Благий-«Шпак» перебував у постійних конфліктах із командуванням ВО «Маківка»; провідник Самбірського окружного проводу ОУН Богдан Кузьма-«Жубайчук» був відданий під організаційний суд за переговори з німцями; провідник Стрийського окружного проводу ОУН «Аскольд» легалізувався і відійшов від підпільної діяльності. Ці негаразди лягли на плечі новопризначеного З. Тершаківця⁷.

Навесні 1945 р. він зайнявся реорганізацією Дрогобицької області в окрузі і став першим провідником Дрогобицької округи ОУН. Керівник УЧХ Дрогобицької області, Юлія Ганушак-«Галичанка», згадувала його як дуже доброго провідника⁸. Проте невдовзі З. Тершаківця призначають організаційним референтом Карпатського крайового проводу ОУН (1945–1946 рр.), а новим окружним провідником призначили провідника Калуського окружного проводу ОУН Івана Лавріва-«Нечай»⁹. Як засвідчує Євген Пришляк, що був призначений у вересні 1945 р. окружним референтом СБ, «Федір» на той час ще перебував окружним провідником¹⁰. Восени 1945 р. Ірина Савицька-Козак-«Бистра» також називає «Федора» окружним провідником¹¹. У некролозі З. Тершаківця, виданому Львівським краєм і ВО «Буг» у 1949 р., його перехід на посаду організаційного референта крайового проводу Карпатського краю датований кінцем 1945 р.¹² Як відомо з документів МДБ Дрогобицької області, «Федір» перебував на посаді окружного провідника до серпня 1945 р., коли його замінив «Нечай»¹³. У документі щодо ліквідації І. Лавріва зазначено, що провідником Дрогобицького окружного проводу ОУН він став восени 1945 р.¹⁴ Інший документ уточнює дату — жовтень 1945 р.¹⁵ Натомість МДБ Станіславської області фіксує пере-

Український визвольний рух / Центр досліджень визвольного руху, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. — Львів, 2007. — Збірник 10: До 100-річчя від дня народження Романа Шухевича. — С. 39, 41.

⁶ ЦДАВО України, ф. 3836, оп. 1, спр. 67, арк. 249; ДАЛО, ф. П-5001, оп. 6, спр. 56, арк. 222.

⁷ Мороз В. Зеновій Тершаковець — крайовий провідник ОУН // Родина Тершаківців: учений, політик, подвижник національної ідеї. Матеріали науково-практичної конференції / Відп. ред. Іван Гель. — Львів, 2005. — С. 48.

⁸ Спогади Юлії Ганушак. Записав Юлій Хвещук 18.08.1995 р. в с. Долпотів Калуського району Івано-Франківської області // Особистий архів Юлія Хвещука.

⁹ ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 58, спр. 11, арк. 80–82.

¹⁰ ГДА СБУ, ф. 5, спр. 67417, т. 1, арк. 120; т. 3, арк. 204.

¹¹ Дем'ян Г. Генерал УПА Олекса Гасин-«Лицар». — Львів: Інститут народознавства НАН України, 2003. — С. 159.

¹² Мороз В. Повідомлення про смерть Зиновія Тершаковця // Український визвольний рух / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Центр досліджень визвольного руху. — Львів, 2005. — Збірник 4: Боротьба народів Центрально-Східної Європи проти тоталітарних режимів у ХХ ст. — С. 33.

¹³ ГДА СБУ, ф. 13, спр. 372, т. 77, арк. 131, 133.

¹⁴ ГДА СБУ, ф. 71, оп. 6, спр. 203, арк. 205.

¹⁵ ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 60, спр. 16, арк. 2.

бування З. Тершаковця на посту провідника Дрогобиччини першою половиною 1945 р., після чого його переміщують на пост організаційного референта Карпатського краю¹⁶.

У протоколі допиту Тетяни Сидоренко від 17 грудня 1945 р. зазначено, що станом на серпень 1945 р. обласним провідником названо уже підпільника «Морського»¹⁷. У партійних документах того часу його іменовано Стрийським окружним провідником¹⁸. Очевидно, що йдеться про Остапа Каратницького-«Морського», котрий до кінця 1944 р. був шефом штабу ВО «Маківка», де керівниками відділів були Юрко Гасин-«Строюк», Олександр Андрусейко-«Аркадій» та Адам Куровицький-«Сірий». Усі вони протягом перших місяців 1945 р. перейшли на роботу у мережу ОУН, займаючи керівні пости в окружному і надрайонних проводах. Зрозуміло, є підстави припускати, що так само сталося з О. Каратницьким-«Морським». Конкретних відомостей про його долю після кінця 1944 р. немає. Ярослав Падох зазначає, що О. Каратницький загинув у боротьбі з більшовиками у 1947 р. (щоправда, як дату смерті Теодозія Охримовича він подає 1947 р., замість 1945-го, а Осипа Карачевського — 1945 р., замість — 1944-го)¹⁹. Оксана Кузишин повідомила, що О. Каратницький загинув під с. Семигинів Стрийського району Львівської області як старшина УПА, не назвавши при цьому року²⁰. Укладач мартирологу Стрийщини, Федір Соловій, називає О. Каратницького-«Морського» членом обласного проводу ОУН і подає місце і дату смерті — 1945 р., біля с. Танява Болехівського району Станіславської області (тепер — територія Болехівської міськради Івано-Франківської області)²¹. Той же рік і місяць згадується і у спогадах підпільниці Ярослави Вовчук²². Затриманий 24 вересня 1945 р. Остап Крут-«Лімонка» повідомив, що він тривалий час перебував в особистій охороні обласного військового референта «Морського»²³. Щоправда, ця інформація могла стосуватися і попереднього періоду (кінця 1944 р.), коли О. Каратницький певний час виконував обов'язки командира ВО «Маківка».

Проте існують відомості, що станом на осінь 1944 р. підпільник «Морський» був організаційним референтом Стрийського надрайонного проводу ОУН, про що пише Ірина Савицька-Козак²⁴. Однак є підстави припустити, що

¹⁶ ГДА СБУ, ф. 13, спр. 372, т. 56, арк. 131, 133.

¹⁷ ДАЛО, ф. П-5001, оп. 6, спр. 53, арк. 21–22.

¹⁸ ДАЛО, ф. П-5001, оп. 6, спр. 53, арк. 246.

¹⁹ *Падох Я.* Стрийський Пласт — нарис історії // Стрийщина: Історично-мемуарний збірник Стрийщини, Скільщини, Болехівщини, Долинщини, Рожнівщини, Журавенщини, Жидачівщини і Миколаївщини. — Нью-Йорк–Торонто–Париж–Сідней: Комітет Стрийщини, 1990. — Т. 1. — С. 496.

²⁰ Пластуни у визвольних змаганнях / упор. О. Кузишин. — Нью-Йорк, 2002. — С. 14.

²¹ *Соловій Ф.* Повстанський мартиролог Стрийщини 1930–1950-х років. — Стрий: Щедрик, 1999. — С. 93–94.

²² Ї життя — це боротьба // Заграва. — 1997. — Грудень. — № 7 (22). — С. 4.

²³ ДАЛО, ф. П-5001, оп. 6, спр. 58, арк. 19.

²⁴ *Дем'ян Г.* Генерал УПА Олекса Гасин-«Лицар». — Львів: Інститут народознавства НАН України, 2003. — С. 150.

йдеться про 1945 р., про що вона згадує в матеріалах щодо Дрогобиччини. На версію про те, що О. Каратницький займав пост саме організаційного референта Стрийського надрайонного проводу, непрямо вказує факт призначення Григорія Дулина-«Всеволода» на цей же пост у грудні 1945 р.²⁵, що сталося після загибелі «Морського» (не раніше серпня 1945 р.).

Точно відомо, що окружним провідником Дрогобиччини з 1945 р. був *Іван Лаврів-«Нечай», «Мирон»*. Про це, зокрема, згодом зізнавали тодішні члени окружного проводу Є. Пришляк та Ю. Ганущак²⁶. Відомі підпільні документи, підписані І. Лаврівим — наказ надрайонним провідникам щодо бойкоту виборів до Верховної ради СРСР та наказ № 2 «Про порядок проведення різдвяних свят», обидва датовані 17 грудня 1945 р.²⁷ І. Лаврів мав великий організаційний досвід: у минулому займав посади провідника Долинського повітового проводу ОУН (1939–1941 рр.), провідника Калуського окружного проводу ОУН (1942–05.1944, 07.1944–1945), провідника Станіславівського обласного проводу ОУН (05–07.1944)²⁸. «Нечай» залишався незмінним провідником Дрогобицької округи до травня 1949 р., що підтверджується як документами підпілля, так і документами радянських каральних органів²⁹. Так, у довідці «По агентурній справі № 27 “Омут” про учасників Дрогобицького окружного проводу ОУН станом на 1 березня 1949 р.» зазначалося: «Провідник окружного проводу Іван Лаврів, 1919 року народження, уродженець с. Белеїв Долинського району Станіславської області (тепер — Івано-Франківської області), українець, безпартійний, з середньою освітою, за професією вчитель, відомий в оунівському підпіллі під псевдами “Нечай”, “Мирон”, “Богун”, “50” і “555”, на озброєнні має автомат ППС і пістолет іноземної марки». Далі подано опис його зовнішності: «Високого росту, худорлявий, лице продовгасте з виступаючими скулами, блондин, ніс великий орлиний»³⁰.

7 листопада 1946 р. на території Стрийського району під час проведення облави було виявлено криївку «Нечая», у якій загинули: його дружина «Степова» (колишня провідниця УЧХ Калуської округи), син Мирон, адміністратор осередку окружного провідника «Гуляка», охоронці «Грицько», «Щупак», «Чайка», Іван Васильчук-«Крісовий», Герасим Завиновський-«Бойко» і технічний референт крайової референтури СБ Григорій Чабан-«Гирса», «Спартак»³¹.

²⁵ ЦДАВО України, ф. 3836, оп. 1, спр. 67, арк. 319.

²⁶ ГДА СБУ, ф. 13, спр. 372, т. 53, арк. 232; ф. 5, спр. 67417, т. 3, арк. 204.

²⁷ ДАЛО, ф. П-5001, оп. 7, спр. 219, арк. 164; спр. 220, арк. 148–149.

²⁸ ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 58, спр. 11, арк. 91; *Дарованець О., Мороз В., Муравський В.* Націоналістичний рух 1920–1930-х років (матеріали до біографічного довідника) // Мірчук П. Нарис історії ОУН. 1920–1939 роки. Видання третє, доповнене. — Київ, 2007. — С. 727.

²⁹ ГДА СБУ, ф. 13, спр. 372, т. 75, арк. 108; спр. 372, т. 75, арк. 151; *Марчук І.* Досьє полковника Стехова // *Визвольний шлях.* — 2008. — Липень–вересень. — Кн. 3. — С. 181.

³⁰ ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 60, спр. 16, арк. 2.

³¹ ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 60, спр. 16, арк. 3, 4; ф. 13, спр. 372, т. 9, арк. 53; т. 76, арк. 241; *Наші втрати. Список упавших членів ОУН за період 1946–1947 рр.* //

Протягом 1947 р. «Нечай» перебував неподалік с. Кам'янка Сколівського району, у районі гори Лопати, де облаштував на зиму криївку, але в грудні 1947 р. залишив її та перебував у лісі, поблизу с. Семигинів Стрийського району. У 1948 р. «Нечай» переховувався в гірських масивах біля с. Кам'янка, де загинув комендант його охоронної боївки «Морозенко» та охоронці «Чорнота», «Байда», «Мороз». У 1948–1949 рр. він перебував на межі сіл Сколівського та Славського районів Дрогобицької області (тепер — Сколівського району Львівської області)³². Після того, як репресивно-каральні органи через агентуру довідалися про район перебування «Нечая» (околиці гори Парашки), 15 травня 1949 р., туди були кинуті 18 спеціально створених військово-чекістських груп для його знищення. Цього ж дня в околицях с. Корчин Сколівського району Іван Лаврів-«Нечай» загинув³³.

Новим провідником Дрогобицького окружного проводу ОУН став *Володимир Фрайт-«Жар»*, *«Карб»*, *«Владан»*³⁴. Можна припускати, що він автоматично зайняв цей пост у травні 1949 р., оскільки ще у 1947 р. «Нечай» призначив його своїм заступником³⁵. Крім посади окружного провідника, В. Фрайт надалі виконував обов'язки референта пропаганди і господарчого референта Дрогобицького окружного проводу ОУН³⁶.

Його псевдонім «інж. К. Владан» стоїть серед 22-х підписаних під «Зверненням воюючої України до всієї української еміграції» (жовтень 1949 р.). Зпоміж майже двох десятків окружних провідників поставити свій підпис було запропоновано всього чотирьом: по одному — від Галичини, Волині, Буковини і Центральної України. За довголітню працю у підпіллі нагороджений Бронзовим Хрестом заслуги УПА (наказ ГВШ УПА ч. 2/50 від 30.06.1950 р.). В. Фрайт у серпні 1950 р. був переведений на пост провідника Калуського окружного проводу ОУН замість Ярослава Косарчина-«Байрака», якого натомість перевели до Дрогобицької округи і який там став новим окружним провідником³⁷.

Ця заміна описана у зізнаннях Ярослава Богдана-«Рамзенка», що прибув разом з «Байраком» і зайняв пост референта пропаганди Дрогобицького окружного проводу ОУН³⁸. *Ярослав Косарчин-«Байрак»* раніше вже працював на Дрогобищині: від жовтня 1944 р. до травня 1945 р. він — ад'ютант командира ВО 5 «Маківка». Після цього діяв на Калущині як командир ТВ 23 «Магура» (05.1945–09.1949 рр.) і як провідник Калуського окружного проводу ОУН

Визвольний шлях. — 1949. — грудень. — Ч. 14. — С. 27; Повстанський мартиролог / зібрав і впорядкував Григорій Дем'ян // Сколівщина — Львів, 1996. — С. 413.

³² ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 60, спр. 16, арк. 4.

³³ ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 58, спр. 11, арк. 1; оп. 60, спр. 16, арк. 158; ф. 13, спр. 376, т. 25, арк. 304; ф. 71, оп. 6, спр. 203, арк. 204.

³⁴ ДАЛО, ф. П-5001, оп. 10, спр. 180, арк. 83; ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 60, спр. 16, арк. 176, 253; *Содоль П.* Українська Повстанча Армія. 1943–49. Довідник другий. — Нью-Йорк: Пролог, 1995. — С. 17.

³⁵ ГДА СБУ, ф. 13, спр. 372, т. 18, арк. 158.

³⁶ ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 60, спр. 16, арк. 176, 253.

³⁷ ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 101, спр. 7, т. 4, арк. 133.

³⁸ ГДА СБУ, ф. 5, спр. 36556, арк. 47; ф. 13, спр. 372, т. 16, арк. 267.

(06.1949 — літо 1950 рр.). На думку працівників МДБ, призначення «Байрака» на цю посаду було зумовлене прагненням керівництва Карпатського крайового проводу ОУН зміцнити та підсилити підпілля Дрогобицької округи³⁹.

На цій посаді Я. Косарчин перебував близько року. За твердженням Я. Богдана, 6 липня 1951 р. «Байрак» пішов у Калушину відновлювати перерваний зв'язок з крайовим проводом і мав повернутися 12 серпня, але цього не сталося⁴⁰. Зі сказаного вище стає зрозуміло, що таки влітку 1951 р. Я. Косарчина було призначено крайовим провідником Карпатського краю. На цьому посту він разом з колишнім провідником Дрогобицького окружного проводу ОУН Володимиром Фрайтом-«Жаром» та кількома бойовиками загинули 13 грудня 1951 р. у с. Сваричів Рожнятівського району Івано-Франківської області⁴¹.

На час відсутності «Байрака» обов'язки окружного провідника виконував його заступник *Василь Цап'як-«Потан»*, який загинув у квітні 1952 р. Після цього керівний склад Дрогобицького окружного проводу вже не відновлював зв'язку.

Достовірних відомостей про першого **організаційного референта** Дрогобицького окружного проводу ОУН немає. У радянських документах станом на 14 серпня 1945 р. організаційним референтом Дрогобицького окружного (обласного) проводу зазначений *Юрко Гасин-«Строюк»*⁴². Ця ж інформація міститься у протоколі допиту Тетяни Сидоренко від 17 грудня 1945 р.⁴³

Натомість, у підпільних документах за 19 липня, 3 і 14 серпня 1945 р. «Строюк» фігурує як провідник Стрийського надрайонного проводу ОУН⁴⁴. На момент загибелі (1 березня 1946 р.) «Строюк» був провідником Стрийського надрайонного проводу ОУН⁴⁵. Інструкція окружного осередку пропаганди за грудень 1945 р. стосувалася трьох надрайонних референтів пропаганди і членів окружного проводу: провідника Івана Лавріва-«Мирона», військового референта Ярослава Вітовського-«Андрієнка», референта СБ Євгена Пришляка-«Чорноти» та керівника УЧХ Юлії Ганущак-«Марії»⁴⁶. Про керівників інших референтур Дрогобицького окружного проводу ОУН нічого не згадано, а це дає підстави припустити, що таких на той час, мабуть, уже не було, у тому числі, й організаційного. Зрештою, саме такі обставини і зумовили призначення у січні 1946 р. нового організаційного референта.

Варіанти суміщення Ю. Гасином посад окружного організаційного референта і надрайонного провідника, чи перехід його на пост окружного організаційного референта наприкінці літа — на початку осені 1945 р. та повернення

³⁹ ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 99, спр. 18, арк. 1.

⁴⁰ ГДА СБУ, ф. 13, спр. 372, т. 16, арк. 273–275.

⁴¹ ГДА СБУ, ф. 13, спр. 372, т. 56, арк. 170; т. 66, арк. 213; т. 77, арк. 371–376; *Козут М.* Повстанська доля Байрака. — Дрогобич: Відродження, 1999. — С. 28–31.

⁴² ГДА СБУ, ф. 71, оп. 6, спр. 52, арк. 2.

⁴³ ДАЛО, ф. П-5001, оп. 6, спр. 53, арк. 237 зв.

⁴⁴ ЦДАВО України, ф. 3836, оп. 1, спр. 67, арк. 125, 192, 198.

⁴⁵ ДАЛО, ф. П-5001, оп. 7, спр. 219, арк. 4 зв.

⁴⁶ ЦДАВО України, ф. 3836, оп. 1, спр. 67, арк. 322.

на посаду надрайонного провідника, видаються малоімовірними. На жаль, через брак джерел підтвердити достовірність висловленого немає можливості.

13 січня 1946 р. на пост організаційного референта Дрогобицького окружного проводу ОУН був призначений окружний референт пропаганди *Олександр Андрусейко-«Аркадій»*⁴⁷. На посаді заступника окружного провідника Дрогобиччини він працював недовго — до часу загибелі у березні 1946 р.⁴⁸ Це сталося в околицях с. Кам'янка, де він зимував з двома охоронцями, військовим референтом Я. Вітовським-«Зміною» та референтом СБ Є. Пришляком-«Чорнотою» та їх бойовиками⁴⁹. Під час облави, крім О. Андрусейка, загинули ще кілька бойовиків, а Я. Вітовський потрапив непритомним у руки більшовиків. Згідно з деякими джерелами, він залишився живим. Так, відповідно до зізнань В. Ковальчука, «Аркадій» діяв на Стрийщині у квітні–травні 1946 р.⁵⁰, а в документах МДБ міститься згадка про переведення його на пост провідника Буковинського окружного проводу ОУН та відхід з Дрогобиччини⁵¹.

Приблизно влітку 1946 р. організаційним референтом Дрогобицького окружного проводу ОУН призначено *Адама Куровицького-«Сірого»*. До цього часу він займав пост надрайонного провідника ОУН Самбірщини. У першій половині квітня 1946 р., коли його перепідпорядкували окружному провідникові «Нечаєві», він зазнав поранення. Станом на початок червня 1946 р. перебував на лікуванні, передавши виконання обов'язків⁵². Коли точно почав працювати в окружному проводі, невідомо, проте підпільник Теодор Мороз на допиті 7 грудня 1946 р. називає «Сірого» окружним організаційним референтом⁵³.

За повідомленнями МДБ, восени 1946 року під час проведення чекістсько-військової операції у Стрийському районі був поранений Куровицький Адам Григорович, 1917 року народження, псевдо «Сірий». Через поранення його усунули від роботи⁵⁴. Згодом повернувся до праці. Станом на березень–серпень 1947 р. каральні органи надалі розшукували А. Куровицького як організаційного референта Дрогобицького окружного проводу ОУН⁵⁵.

Улітку 1947 р. його переводять на посаду провідника Сокальського окружного проводу ОУН⁵⁶. Перебування «Сірого» на Жовківщині фіксується липнем 1947 р.

⁴⁷ ЦДАВО України, ф. 3836, оп. 1, спр. 67, арк. 319.

⁴⁸ *Дарованець О., Мороз В., Муравський В.* Націоналістичний рух 1920–1930-х років (матеріали до біографічного довідника) // Мірчук П. Нарис історії ОУН. 1920–1939 роки. Видання третє, доповнене. — К., 2007. — С. 612; ДАЛО, ф. П-5001, оп. 1, спр. 224, арк. 10, 11, 18.

⁴⁹ Літопис УПА. Нова серія. — Т. 9: Боротьба проти повстанського руху і націоналістичного підпілля: протоколи допитів заарештованих радянськими органами державної безпеки керівників ОУН і УПА. 1944–1945. — Київ — Торонто, 2007. — С. 736.

⁵⁰ ГДА СБУ, ф. 5, спр. 67417, т. 4, арк. 206.

⁵¹ ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 58, спр. 11, арк. 150.

⁵² ГДА СБУ, ф. 13, спр. 372, т. 53, арк. 235.

⁵³ ГДА СБУ, ф. 5, спр. 67417, т. 1, арк. 120; т. 4, арк. 198.

⁵⁴ ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 58, спр. 11, т. 1, арк. 84–85.

⁵⁵ ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 58, спр. 11, арк. 17 зв., 59, 71.

⁵⁶ ГДА СБУ, ф. 13, спр. 372, т. 6, арк. 309.

Деякий час організаційний референт Дрогобицького окружного проводу був відсутній, що створювало значні труднощі окружному провіднику І. Лавриву. У червні 1947 р. окружний звіт, замість заступника «Нечая», підписує господарчий референт Микола Данилків-«Норвед»⁵⁷. Зрештою, І. Лаврів призначає своїм заступником, що мав розв'язувати організаційні питання, *Володимира Фрайта-«Владана»*, про що інформував 16 вересня 1947 р. крайовий провід: «Я ліквідував окружний осередок пропаганди. “Всеволод” перейшов на надрайонного провідника нового надрайону, а “Владан” перейшов до мене. Це зробив тому, що робота окружного осередку пропаганди зводилася до розмноження матеріалів, які приходили згори. “Владан” і “Всеволод” сиділи, диктували і коректували, тоді як я, йдучи в терен, не мав кого залишити вдома, щоб вирішувати організаційні та інші питання. “Шинкар” не міг цього робити, оскільки був дуже слабкий. Тепер “Владан” буде переписувати матеріали, писати мені звіти та одночасно вирішувати організаційні справи під час моєї відсутності. Коли ж він піде в терен, все це буду робити я. Робота з пропаганди та виховання на цьому не зазнає шкоди, а, навпаки, зміцниться, при цьому я буду вільний від будь-якої залежності. ... Він буде піклуватися спеціально двома надрайонами (“Данила” і “Всеволода”))»⁵⁸.

У травні 1949 р. В. Фрайт очолює окружний провід. Імовірно, до часу його затвердження на цій посаді організаційний референт був відсутній, як, можливо, й пізніше. Проте вже станом на березень 1951 р. у документах МДБ зафіксовано, що заступником окружного провідника (тобто фактично організаційним референтом) був референт СБ Дрогобицького окружного проводу ОУН — *Василь Цап'як-«Потан»*⁵⁹. Ці обов'язки він виконував упродовж 1950–1951 рр., як і засвідчив згодом Ярослав Богдан-«Рамзенко»⁶⁰. В. Цап'як був останнім підпільником, який займав пост організаційного референта Дрогобицького окружного проводу ОУН.

Референтом пропаганди Дрогобицького обласного проводу ОУН, після арешту попереднього референта Михайла Фарила-«Рубаня» (7.01.1945) та загибелі його заступника Михайла Пекаря-«Дубіва» (кін. 03.1945), стає *Олександр Андрусейко-«Аркадій», «Коваль»*⁶¹. Саме він займався реорганізацією референтури пропаганди відповідно до нової організаційної та територіально-устроєвої схеми і став першим референтом пропаганди Дрогобицького окружного проводу ОУН. «Аркадій» підписав один з перших відомих документів цієї округи — звіт ч. 1 ООП «Маківка», датований 30 травня 1945 р.⁶². Увесь комплекс звітів, чимало наказів, інструкцій та листів окружного осередку пропаганди зберігся за

⁵⁷ ГДА СБУ, ф. 13, спр. 376, т. 78, арк. 371.

⁵⁸ ГДА СБУ, ф. 13, спр. 372, т. 18, арк. 158.

⁵⁹ ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 60, спр. 16, арк. 255.

⁶⁰ ГДА СБУ, ф. 5, спр. 36556, арк. 74, 112.

⁶¹ Літопис УПА. Нова серія. — Т. 9: Боротьба проти повстанського руху і націоналістичного підпілля: протоколи допитів заарештованих радянськими органами державної безпеки керівників ОУН і УПА. 1944–1945. — Київ–Торонто, 2007. — С. 483.

⁶² ЦДАВО України, ф. 3836, оп. 1, спр. 67, арк. 46.

його підписом. Останній зі звітів, підписаних О. Андрусейком, датований 3 січня 1946 р.⁶³.

Про зміну референта пропаганди Дрогобицького окружного проводу ОУН йдеться у звіті ООП «Тустань» за грудень 1945 р.: «Д. “Аркадій” відійшов 13.1 з пропагандивного апарату і працює як організаційний референт при Окрузі. Зараз цілу пропагандивну роботу виконую я один»⁶⁴. Цей документ не підписаний, але вже 21 січня 1946 р. документи окружного осередку пропаганди підписані В. Фрайтом-«Карбом»⁶⁵. Збереглося достатньо як підпільних, так і радянських документів, які засвідчують, що *Володимир Фрайт-«Карб»*, «Жар», «Владан» перебував на цьому посту від початку 1946 до серпня 1950 р. Зокрема, треба згадати «Звіт про т. зв. вибори до т. зв. верховної ради УРСР, що відбулися 9-го лютого 1947 року» (19.07.1947 р.)⁶⁶, «Звіт з пропагандивної роботи Самбірщини, Стрийщини і Турчанщини за час від 1 липня 1947 р. до 30 червня 1948 р.» (жовтень 1948 р.)⁶⁷, «Звіт пропагандивної роботи з Стрийського, Скільського, Славського, Боринського і Турківського районів за час від 1 липня 1948 до 30 червня 1949 р.» (листопад 1949 р.)⁶⁸. Від серпня–вересня 1947 р. він одночасно виконував обов'язки окружного організаційного референта, а від травня 1949 р. — провідника та господарського референта Дрогобицького окружного проводу ОУН, що було зумовлене браком відповідних кадрів⁶⁹.

У серпні 1950 р. В. Фрайта переводять на пост провідника Калуського окружного проводу ОУН, передавши його обов'язки провідника Дрогобицького окружного проводу ОУН Ярославові Косарчину-«Байракові», а референта пропаганди — *Ярославові Богдану-«Всеволодові»*, «Рамзенкові»⁷⁰, який від літа 1944 р. спочатку працював членом референтури пропаганди Станиславівського обласного проводу ОУН, а також, до арешту 19 жовтня 1951 р., — крайового проводу Карпатського краю⁷¹. Він був останнім референтом пропаганди Дрогобицького окружного проводу ОУН.

Референтом СБ Дрогобицького обласного, а відтак окружного проводу ОУН у квітні 1945 р. став *«Шишка»*, «Гірний» після переведення його попередника Мирослава Вовка-«Корнила» до Тернопільської області⁷². Однак, на цьому посту працював недовго — загинув 30 липня 1945 р. у с. Довголука Стрийського району Львівської області⁷³. Посмертно керівництво Дрогобицької

⁶³ ЦДАВО України, ф. 3836, оп. 1, спр. 67, арк. 310–311.

⁶⁴ ЦДАВО України, ф. 3836, оп. 1, спр. 67, арк. 319.

⁶⁵ ЦДАВО України, ф. 3836, оп. 1, спр. 67, арк. 332.

⁶⁶ ГДА СБУ, ф. 13, спр. 376, т. 39, арк. 133–146.

⁶⁷ Звіт з пропагандивної роботи Самбірщини, Стрийщини і Турчанщини за час від 1 липня 1947 р. до 30 червня 1948 р. / Домашній архів Григорія Дем'яна. — 61 арк.

⁶⁸ ГДА СБУ, ф. 13, спр. 376, т. 73, арк. 111–148.

⁶⁹ ГДА СБУ, ф. 13, спр. 372, т. 9, арк. 199; т. 75, арк. 108.

⁷⁰ ГДА СБУ, ф. 5, спр. 36556, арк. 45–46; ф. 71, оп. 6, спр. 241, арк. 327; ф. 2-Н, оп. 101, спр. 7, т. 4, арк. 134.

⁷¹ ГДА СБУ, ф. 13, спр. 372, т. 16, арк. 267–285; ф. 2-Н, оп. 60, спр. 16, арк. 221.

⁷² ГДА СБУ, ф. 5, спр. 67417, т. 4, арк. 203.

⁷³ ГДА СБУ, ф. 13, спр. 376, т. 25, арк. 231; т. 78, арк. 248; ф. 2-Н, оп. 58, спр. 11, арк. 39; ф. 13, спр. 372, т. 75, арк. 95.

округи характеризує його як «цінного ідейного робітника, дуже здібного та розважного провідника»⁷⁴. На жаль, більш детальної інформації про нього встановити не вдалося, але маємо підстави припустити, що йдеться саме про Теодозія Охримовича, оскільки дата (2 серпня 1945 р.) та місце (с. Голобутів Стрийського р-ну) його смерті, що відомі для його родини та земляків, далеко не розходяться з датою та місцем смерті «Шишки»⁷⁵.

Певний час посада референта СБ була вакантною, про що засвідчує лист окружного провідника до надрайонних провідників від 18 серпня 1945 р., в якому зазначено, що всі справи по СБ зобов'язані пересилати йому, доки не прийде новий референт на місце «Гірного»⁷⁶.

За інформацією бойовика окружної референтури СБ, Володимира Івасюка-«Ковальчука», на місце «Шишки» був призначений його заступник — *Микола Петерко-«Мостовий»*, котрий невдовзі через хворобу був усунутий із цієї посади і надалі залишався заступником референта⁷⁷. Можна припустити, що М. Петерка могли і не призначати на пост референта, а він як заступник виконував ці обов'язки тимчасово.

У вересні 1945 р. референтом СБ Дрогобицького окружного проводу ОУН став референт СБ Самбірського надрайонного проводу ОУН *Євген Пришляк-«Чорнота»*, *«Чернець»*, *«Ярема»* і працював ним до літа 1947 р., після чого його переводять на посаду референта СБ Львівського окружного проводу ОУН⁷⁸. Є. Пришляк почав працювати у Службі безпеки як керівник боївки СБ Дрогобицького обласного проводу ОУН ще у 1944 р. У лютому 1945 р. його призначають референтом СБ Самбірського окружного проводу ОУН, після реорганізації якого продовжував працювати референтом СБ надрайонного проводу⁷⁹. Після переведення на Львівщину, він у 1949 р. став референтом СБ крайового проводу Львівського краю, а у 1951 р. — крайовим провідником; мав ступінь поручника СБ і сотника-політвиховника УПА. Один із тодішніх підлеглих Є. Пришляка, референт СБ Щирецького надрайонного проводу ОУН, Мирон Гельнер-«Остап», на допитах МДБ характеризував його так: «До своїх обов'язків «Ярема», як референт СБ крайового проводу, ставився добре. До підлеглих референтів СБ був вимогливим і завжди навчав та попереджував, щоб ми сліdkували за чистотою підпілля... «Ярема» дуже сміливий і рішучий, і, поряд з цим, досить обережний в кожній дії. Перше, ніж щось зробити, він обдумає з різних боків, потім приступає до дії. Поспіху ніколи не проявляє...»⁸⁰.

⁷⁴ ГДА СБУ, ф. 13, спр. 376, т. 25, арк. 231; т. 78, арк. 248.

⁷⁵ *Соловій Ф.* Повстанський мартиролог Стрийщини 1930–1950-х років. — Стрий: Щедрик, 1999. — С. 144.

⁷⁶ ЦДАВО України, ф. 3836, оп. 1, спр. 67, арк. 197.

⁷⁷ ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 58, спр. 11, арк. 30, 39 зв., 47; ф. 5, спр. 67417, т. 4, арк. 204.

⁷⁸ ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 58, спр. 11, арк. 39 зв; ф. 5, спр. 67417, т. 1, арк. 36, 119–120; т. 4, арк. 184.

⁷⁹ ГДА СБУ, ф. 5, спр. 67417, т. 1, арк. 36, 119–120.

⁸⁰ ГДА СБУ, ф. 5, спр. 67417, т. 4, арк. 226.

Як зізнавався сам Євген Пришляк, на посаді референта СБ Дрогобицького окружного проводу ОУН він пробув до липня 1947 р.⁸¹. Проте точну дату подають документи референта СБ крайового проводу Карпатського краю, Володимира Лівого-«Йордана», у яких зазначено: «Чернець» 10 серпня 1947 р. згідно з розпорядженням провідника «753» (Сидор Василь-«Шелест» — *В.І.*) за розконспірацію перейшов з терену. У даний час референт СБ Львівського окружного проводу ОУН»⁸².

Наступним референтом СБ Дрогобицького окружного проводу став *Зиновій Ліщинський-«Сайгор»*, призначений на цей пост «Нечаєм» 15 вересня 1947 р.⁸³. До цього він був референтом СБ Стрийського надрайонного проводу ОУН. У листі Василя Сидора-«Шелеста» до Івана Лавріва-«Нечая», станом на літо 1947 р., з приводу новопризначеного керівника референтури СБ говорилося: «Вважаю, що на місці “Чорноти” ліпше підійшов би “Зимний”, чим “Сайгор”. “Зимний”, напевне, міцніший, “Сайгор” в цій референтурі не хоче працювати». «Чи знаєте Ви своїх людей, слідкуєте за їх ростом, впевненістю, активністю, зупиняєтеся над економічним господарством, людьми чи тільки латаєте діри тими, що попалися під руку, лиш би тільки залатати дірку», — говорилося далі⁸⁴. Проте, вже 9 лютого 1948 р. біля смт. Верхнє Синьовиднє Сколівського району З. Ліщинський загинув⁸⁵.

Навесні 1948 р. на пост референта СБ Дрогобицького окружного проводу ОУН скеровано *Василя Шеванюка-«Залізного»*, «*Сатурна*», який до того був членом референтури СБ крайового проводу Карпатського краю⁸⁶. На цьому посту він працював станом на 1 квітня 1948 р.⁸⁷. У довідці агентурної справи № 27 «Омут» на учасників Дрогобицького окружного проводу ОУН станом на 1 березня 1949 р. його характеризували так: «Референт СБ окружного проводу ОУН Шеванюк Василь Арсентьевич, 1916 року народження, уродженець с. Пилява Тиврівського району Вінницької області, безпартійний, українець, із заможних селян, з вищою освітою, закінчив Гірничо-механічний інститут у м. Сталіно (тепер — Донецьк), за спеціальністю інженер-теплотехнік. Оунівські псевда “Залізний”, “Сатурн” і “667”, на озброєнні має автомат ППС і пістолет. Високого зросту, нормальної статури, волосся і очі чорні, лице у веснянках, носить військову форму»⁸⁸.

Василь Шеванюк пройшов доволі цікавий життєвий шлях. У період німецької окупації працював слідчим кримінальної поліції у Запоріжжі й Вінниці. Згодом перебрався на Захід. З кінця 1943 р. — в УПА: слідчий референтури СБ

⁸¹ ГДА СБУ, ф. 5, спр. 67417, т. 1, арк. 36, 119–120; т. 4, арк. 184.

⁸² ГДА СБУ, ф. 13, спр. 372, т. 23, арк. 163.

⁸³ ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 58, спр. 11, арк. 88.

⁸⁴ ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 60, спр. 16, арк. 192.

⁸⁵ *Дем'ян Г.* Бандерівці. — К.: Українська Видавнича Спілка, 2000. — Кн. 1. — С. 68–71.

⁸⁶ ГДА СБУ, ф. 13, спр. 372, т. 23, арк. 164; *Марчук І.* Досьє полковника Стехова // *Визвольний шлях.* — 2008. — Липень–вересень. — Кн. 3. — С. 183.

⁸⁷ ГДА СБУ, ф. 13, спр. 372, т. 7, арк. 129.

⁸⁸ ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 60, спр. 16, арк. 8.

Станиславівського окружного проводу ОУН, старший слідчий з особливо важливих питань референтури СБ Карпатського крайового проводу ОУН, вишкільний референт СБ, відтак заступник референта СБ цього проводу. Протягом 1947 р. вів на Дрогобиччині вишколи есбістів і розслідував кілька справ⁸⁹. Навесні 1948 р. його було призначено референтом СБ Дрогобицького окружного проводу ОУН⁹⁰.

Референт СБ крайового проводу Карпатського краю Володимир Лівий-«Йордан» характеризував В. Шеванюка як доброго вишкільника і слідчого⁹¹. Ймовірно, саме тому восени 1949 р. він отримав призначення на пост референта СБ крайового проводу Волині «Москва», проте за ним не прийшов зв'язковий, через що змушений був зимувати у Стрию, де і загинув 3 квітня 1950 р.⁹²

3 весни 1949 р. заступником референта СБ Дрогобицького окружного проводу ОУН працював *Василь Цап'як-«Потап»*. Він очолив референтуру після призначення «Залізного» на Волинь⁹³. Раніше В. Цап'як був референтом СБ надрайону «Холодний Яр» у Перемиській окрузі ОУН на Закарпатті (1945–1947 рр.), з переходом в Україну працював слідчим референтури СБ Дрогобицького окружного проводу ОУН⁹⁴.

Протягом 1950–1951 рр. «Потап» також був заступником провідника Дрогобицького окружного проводу ОУН, а в другій половині 1951-на початку 1952 рр. — виконував обов'язки окружного провідника, про що йшлося вище.

Провідник Сколівського районного проводу ОУН Юрій Попович-«Вільховий», «Мак» стверджує, що станом на літо 1950 р. референтом СБ Дрогобицького окружного проводу ОУН призначено Григорія Соколика-«Зимного», а «Потапа» відкликано до крайового проводу⁹⁵. Можливо, такі рішення і приймалися, проте в життя вони втілені не були, оскільки перебування В. Цап'яка на цьому посту впродовж 1950–1952 рр. фіксується у багатьох радянських документах⁹⁶, а також підтверджується зізнаннями Я. Богдана-

⁸⁹ ГДА СБУ, ф. 13, спр. 372, т. 18, арк. 156–157; т. 23, арк. 75.

⁹⁰ *Веденєв Д., Биструхін Г.* «Повстанська розвідка діє точно й відважно...». Документальна спадщина підрозділів спеціального призначення Організації українських націоналістів та Української повстанської армії. 1940–1950-ті роки: монографія. — К.: К.І.С., 2006. — С. 207.

⁹¹ *Веденєв Д., Биструхін Г.* «Повстанська розвідка діє точно й відважно...». Документальна спадщина підрозділів спеціального призначення Організації українських націоналістів та Української повстанської армії. 1940–1950-ті роки: монографія. — К.: К.І.С., 2006. — С. 431.

⁹² ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 59, спр. 1, т. 1, арк. 199; оп. 60, спр. 16, арк. 284; оп. 101, спр. 7, т. 3, арк. 67; ф. 71, оп. 6, спр. 211, арк. 2.

⁹³ ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 60, спр. 16, арк. 289; оп. 101, спр. 7, т. 4, арк. 134; ф. 13, спр. 372, т. 9, арк. 198; ф. 5, спр. 36556, арк. 48; ф. 13, спр. 372, т. 16, арк. 267.

⁹⁴ Літопис УПА. — Т. 30: Степан Хрін (Степан Стебельський): Крізь сміх заліза; спогади. — Торонто–Львів: Вид-во «Літопис УПА», 2000. — С. 18; ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 60, спр. 16, арк. 255.

⁹⁵ ГДА СБУ, ф. 13, спр. 372, т. 9, арк. 198.

⁹⁶ ГДА СБУ, ф. 71, оп. 6, спр. 277, арк. 47; *Марчук І.* Досьє полковника Стехова // *Визвольний шлях.* — 2008. — Липень–вересень. — Кн. 3. — С. 186.

»Рамзенка»⁹⁷, який тісно співпрацював з ним протягом серпня 1950–жовтня 1951 рр. як референт пропаганди окружного проводу ОУН.

16 квітня 1952 р. у с. Слохиня Хирівського району Дрогобицької області (тепер с. Слохині Старосамбірського р-ну Львівської обл.) референт СБ Дрогобицького окружного проводу ОУН Василь Цап'як-«Потап» загинув⁹⁸, будучи фактично останнім з керівників окружного проводу ОУН.

Протягом 1945–1949 рр. **господарчим референтом** Дрогобицького окружного проводу ОУН був *Микола Данилків-«Шинкар»*, *«Чабан»*, хоча дата його призначення на цей пост точно не встановлена, оскільки перед тим він обіймав пост господарчого референта Стрийського надрайонного проводу ОУН. Ті нечисленні джерела, які нам відомі і стосуються 1945 р., його функцій чітко не розмежують. Так, у грудні 1945 р. інструкція окружного осередку пропаганди окреслює функціональні обов'язки членів окружного проводу та трьох надрайонних референтів пропаганди: провідника Івана Лаврива-«Мирона», військового референта Ярослава Вітовського-«Андрієнка», референта СБ Євгена Пришляка-«Чорноти» та керівника УЧХ Юлії Ганущак-«Марії»⁹⁹. Керівники інших референтур Дрогобицького окружного проводу ОУН у цій інструкції не згадуються, а це дає підстави припустити, що такі на той час уже були відсутні, у тому числі й господарчий, хоч ця інструкція могла і не стосуватися господарської ділянки. Правда, у протоколі допиту Тетяни Сидоренко від 17 грудня 1945 р. господарчим референтом Дрогобицького окружного проводу ОУН названо «Шинкаря»¹⁰⁰, що зафіксовано низкою радянських та підпільних документів¹⁰¹. Зокрема, у довідці «По агентурній справі № 27 “Омут”» на учасників Дрогобицького окружного проводу ОУН, станом на 1 березня 1949 р. про нього подано таку інформацію: «Господарчий референт окружного проводу ОУН Данилків Микола Миколайович, 1912 року народження, уродженець с. Добрянки Стрийського району Дрогобицької області (тепер — Львівської області), з вищою освітою. Закінчив Львівський торговий інститут, з 1939 по 1941 рік працював заступником начальника Львівського облторгвідділу, в період німецької окупації працював у м. Стрий в Українському комітеті. Оунівські псевда “Шинкар”, “Чабан”, “Норвед”. На озброєнні має автомат ППС і пістолет... Високого росту, худорлявий, лице продовгувате, має невелику лисину, шатен, на руках дуже бліді пальці»¹⁰². Взимку 1946–1947 рр. «Шинкар» разом з членами окружного проводу ОУН «Мостовим», «Максимом» перебував у криївці поблизу с. Верхнє Синьовидне на хуторі Заводи, Сколівського району Дрогобицької області (тепер — Львівської області). Упродовж 1947–1948 рр. «Шинкар» постійно перебував у районі сіл Кам'янка і Труханів Сколівського району Дрогобицької області (тепер Львівської обл.)¹⁰³. Не виключена можливість, що

⁹⁷ ГДА СБУ, ф. 5, спр. 36556, арк. 72, 74.

⁹⁸ ГДА СБУ, ф. 71, оп. 6, спр. 277, арк. 47.

⁹⁹ ЦДАВО України, ф. 3836, оп. 1, спр. 67, арк. 322.

¹⁰⁰ ДАЛО, ф. П-5001, оп. 6, спр. 53, арк. 237 зв.

¹⁰¹ ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 58, спр. 11, арк. 4.

¹⁰² ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 60, спр. 16, арк. 7.

¹⁰³ ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 60, спр. 16, арк. 7.

протягом осені 1945–осені 1946 рр. М. Данилків суміщав посади господарчого референта Дрогобицького окружного і Стрийського надрайонного проводів.

Для дискредитації його перед підпіллям, МДБ розробило спеціальну комбінацію, внаслідок якої референт пропаганди Дрогобицького окружного проводу ОУН В. Фрайт-«Владан» 15 січня 1949 р. ліквідував «Шинкаря» за підозрою у зраді і співпраці з МДБ¹⁰⁴.

Після ліквідації Миколи Данилківа-«Шинкаря» обов'язки господарчого референта, як і окружного провідника та референта пропаганди, почав суміщати до часу переведення його на посаду провідника Карпатського крайового проводу ОУН (1950 р.), *Володимир Фрайт-«Жар»*, «Карб», «Владан». Це зазначено у протоколі допиту Юрія Поповича-«Вільхового» від 18 вересня 1950 р.¹⁰⁵ Наступні керівники цієї референтури невідомі, є всі підстави припускати, що їх не призначали через брак кадрів.

Військовим референтом Дрогобицького обласного проводу ОУН (згодом — округи) був командир Военної округи, а пізніше Тактичного відтинку «Маківка», Адам Куровицький-«Сірий». Наказ ч. 4 ВО «Маківка», датований 02.12.1944 р., за підписом заступника командира ВО Остапа Каратницького-«Морського» є першим документом, що засвідчує органіцію цієї структури¹⁰⁶. У лютому 1945 р., відповідно до спогадів Д. Міршука, пост командира ВО обійняв Адам Куровицький-«Сірий», а заступника — О. Андрусейко-«Аркадій». У наказі на них подана така характеристика: «Хоч Сірий кепсько розуміється на військових справах, але, зважаючи на його інтелігентність і багаторічний стаж підпільної праці, його призначено на місце Чорноморця командиром четвертої військової округи “Маківка”. Його заступник Аркадій також інтелігентний і атлетичної будови юнак»¹⁰⁷. Повстанці сотні «Холодноярці І» під час повернення із Закарпаття додому, у Жовківщину, 20 травня 1945 р. у лісі, біля с. Рудники Миколаївського району Львівської області зустрічалися з командиром ВО «Маківка» «Сірим» та керівником політвиховного відділу «Андрієм»¹⁰⁸. За браком джерел зараз важко встановити, чи 20 травня 1945 р. ще існувала ВО «Маківка», чи йшлося вже про новостворений тактичний відтінок. Немає й доказів, чи *А. Куровицький-«Сірий»* був командиром ВО «Маківка», чи першим командиром ТВ «Маківка» і, відповідно, військовим референтом Дрогобицького окружного проводу ОУН.

Чітко, як про командира ТВ «Маківка», можна говорити про *Ярослава Вітовського-«Андрієнка»*, «Зміюку», призначеного у травні 1945 р.¹⁰⁹ Як він сам

¹⁰⁴ ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 60, спр. 16, арк. 159–160; ф. 71, оп. 6, спр. 203, арк. 206.

¹⁰⁵ ГДА СБУ, ф. 13, спр. 372, т. 9, арк. 199.

¹⁰⁶ *Мороз В.* Воснна округа УПА «Маківка» // Бойківська думка. — Сколе, 1999. — 16 жовтня. — С. 6.

¹⁰⁷ *Федорівський С.* Нотатки повстанця. — Нью-Йорк: Прометей, 1962. — С. 105.

¹⁰⁸ Історія сотні «Холодноярці І» / архів «Літопису УПА». — 35 арк.

¹⁰⁹ Літопис УПА. Нова серія. — Т. 9: Боротьба проти повстанського руху і націоналістичного підпілля: протоколи допитів заарештованих радянськими органами державної безпеки керівників ОУН і УПА. 1944–1945. — Київ–Торонто, 2007. — С. 724, 731.

зізнався після арешту, обов'язки ці почав виконувати 1 червня 1945 р.¹¹⁰ Відповідно, Я. Вітовський виконував і обов'язки військового референта Дрогобицького окружного проводу ОУН¹¹¹. До призначення на цей пост працював інструктором і ад'ютантом командира старшинської школи УПА «Олені». Відомо, що у листопаді 1944 р. він був призначений начальником військово-польової жандармерії ВО 4 «Говерля». Керував першим пропагандивним рейдом відділів УПА по Словаччині. Наказом ГВШ УПА ч. 3/45 «Зміюці» присвоєно ступінь поручника з датою старшинства 31.08.1945 р.¹¹² 19 березня 1946 р. біля с. Кам'янка Сколівського району у непритомному стані потрапив у полон, будучи важко пораненим¹¹³.

У квітні 1946 р. командиром ТВ «Маківка» і військовим референтом Дрогобицького окружного проводу ОУН стає *«Богдан»*, *«Щит»*¹¹⁴. У 1943–1944 рр. він — інструктор старшинських шкіл УПА на Волині і Галичині, а вже у липні 1945 р. очолює вишкільний відділ штабу ВО «Говерля». Наказом ГВШ УПА ч. 1/46 «Щиту» присвоєно ступінь сотника УПА з датою старшинства 22.01.1946 р.¹¹⁵ Загинув у криївці 30 жовтня 1946 р. у с. Уличне Дрогобицького району Дрогобицької області (тепер — Львівської області)¹¹⁶.

Ще 15 серпня 1946 р. «Щит» призначив своїм помічником старшого булавного УПА *«Ромка»*¹¹⁷. Саме він виконував обов'язки командира ТВ «Маківка» після загибелі «Щита». Про це йдеться у листі В. Фрайта-«Владана» до В. Сидора-«Шелеста» від 13.05.1947 р.: «Тут нема командира відтинка, тому що командир “Богдан” загинув... Його зараз заступив старший булавний “Ромко”. Старший булавний “Ромко” — людина ідейна, але ще дуже молодий, не має досвіду і не користується авторитетом... По-моєму, на цю посаду він дуже слабкий. Зате, як мені відомо, на цьому терені є курінний “Мирон”, який користується великим авторитетом... Якщо у вас не буде відповідної людини на цю посаду — командира відтинка, то я думаю, що командир “Мирон” підійшов би. Це думка моя і політвиховника відтинка Максима»¹¹⁸. З призначенням командира ТВ «Ромко» наприкінці 1947 р. став командиром сотні «Басейн», яку очолював до серпня 1948 р.

Від 15 серпня 1947 р. обов'язки командира ТВ «Маківка» та військового референта Дрогобицького окружного проводу ОУН виконував *Степан Стебельський-«Хрін»*, який у червні того ж року зі своєю сотнею перейшов із

¹¹⁰ Там само. — С. 737.

¹¹¹ ГДА СБУ, ф. 13, спр. 372, т. 53, арк. 233.

¹¹² ГДА СБУ, ф. 13, спр. 376, т. 60, арк. 239.

¹¹³ Літопис УПА. Нова серія. — Т. 9: Боротьба проти повстанського руху і націоналістичного підпілля: протоколи допитів заарештованих радянськими органами державної безпеки керівників ОУН і УПА. 1944–1945. — Київ–Торонто, 2007. — С. 40–42, 736–737; ДАЛО, ф. П-5001, оп. 7, спр. 221, арк. 8–9.

¹¹⁴ ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 58, спр. 11, арк. 1.

¹¹⁵ ГДА СБУ, ф. 13, спр. 376, т. 60, арк. 249.

¹¹⁶ ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 58, спр. 11, арк. 1; ф. 13, спр. 376, т. 47, арк. 308, 309.

¹¹⁷ ГДА СБУ, ф. 13, спр. 376, т. 62, арк. 225.

¹¹⁸ ГДА СБУ, ф. 13, спр. 372, т. 18, арк. 166–167.

Закерзоння, де раніше діяв у ТВ «Лемко». Про своє призначення він згадував у спогадах «Зимою в бункері»: «Згідно з наказом 15 серпня 1947 р. у лісі під Старою Сіллю передаю свою сотню під командування к-рові Стахові. Жаль було прощатися зі своїми завзятими лемками, з якими я зжився, разом воював, переживав приємні та жахливі дні. Небагато їх вже залишилось, більшість загинула на полі бою, а ті, хто стояв коло мене, обтирали сльози на вояцьких обличчях, на яких виднілись близни (пошкодження, шрам, рубець — *В.І.*). Мені доручено перебрати «Команду Відтинку–Маківка–24». ... Хор. Мирон виконуватиме функцію виховника відтинку»¹¹⁹. Наказом ГВШ УПА ч. 2/48 з дня 2 вересня 1948 р. пор. «Хрін» підвищений до ступеня сотника з датою старшинства 30 червня 1948 р. Після розформування відділів УПА (наказ ГВШ ч. 2/49 від 3.09.1949 р.) «Хрін», як кур'єр від УГВР в краю, був скерований на Захід і загинув 9 листопада 1949 р. біля містечка Погореліце в Словаччині¹²⁰. У зв'язку з розформуванням відділів УПА зникла потреба й у військовому референті, тому на цю посаду не призначали більше нікого.

Від січня 1945 р. **референтом УЧХ** Дрогобицького обласного проводу ОУН була *Юлія Ганущак-«Галичанка», «Марія»*¹²¹. Саме вона після реорганізації стала першим референтом УЧХ Дрогобицького окружного проводу ОУН. Користувалася великим авторитетом, мала вплив і зв'язки у підпіллі¹²². За активну діяльність, Наказом ГВШ УПА ч. 1/45 від 25 квітня 1945 р., нагороджена Бронзовим Хрестом Заслуги УПА¹²³. Заарештована 3 червня 1946 р. у смт. Верхнє Синьовидне Сколівського району¹²⁴.

На місце «Галичанки» був призначений *Олег Король-«Бурунда»*¹²⁵. На цій посаді він відомий з 1946 р. і працював на ній до часу переведення у 1948 р.¹²⁶ Перед цим був лікарем УЧХ Стрийського надрайонного проводу ОУН¹²⁷. З фрагментарних біографічних даних відомо, що О. Король народився на Станіславщині. За професією — лікар-хірург. У період німецької окупації працював слідчим у поліції, водночас був керівником підпільного УЧХ¹²⁸. Пізніше також

¹¹⁹ Літопис УПА. — Т. 30: Степан Хрін (Степан Стебельський): Крізь сміх заліза; спогади. — Торонто–Львів: Вид-во «Літопис УПА», 2000. — С. 376.

¹²⁰ *Дарованець О., Мороз В., Муравський В.* Націоналістичний рух 1920–1930-х років (матеріали до біографічного довідника) // Мірчук П. Нарис історії ОУН. 1920–1939 роки. Видання третє, доповнене. — К.: Українська видавнича спілка, 2007. — С. 818.

¹²¹ ГДА СБУ, ф. 13, спр. 372, т. 53, арк. 230; Спогади Юлії Ганущак. Записав Юлій Хвещук 18.08.1995 р. в с. Долпотів Калуського району Івано-Франківської області // Особистий архів Юлія Хвещука.

¹²² ГДА СБУ, ф. 13, спр. 372, т. 75, арк. 79.

¹²³ ЦДАВО України, ф. 3838, оп. 1, спр. 4 а, арк. 28–29.

¹²⁴ ГДА СБУ, ф. 13, спр. 372, т. 53, арк. 228–230; т. 75, арк. 79–84; Українська жінка у визвольній боротьбі (1940–1950 рр.): Біографічний довідник / Упорядник Мудра Н.П. — Вип. 2. — Львів: Світ, 2006. — С. 36.

¹²⁵ ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 60, спр. 15, арк. 1 зв.

¹²⁶ ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 58, спр. 11, арк. 237.

¹²⁷ ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 60, спр. 15, арк. 1.

¹²⁸ ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 58, спр. 11, арк. 192.

працював членом референтури СБ Дрогобицького окружного проводу ОУН¹²⁹, а чекісти навіть певний час вважали «Бурунду» окружним референтом СБ¹³⁰. 1948 року «Бурунду» переведено у Львівський край¹³¹, де він і загинув у цьому ж таки 1948 р., про що засвідчує лист Романа Шухевича до крайового провідника Львівського краю З. Тершаковця-«Федора»: «Очевидно велика втрата смерть «Бурунди». Мені особливо його жаль, бо мало залишилося людей такого типу»¹³².

21 липня 1948 р. у с. Розгірче Сколівського району Дрогобицької області (тепер Стрийського р-ну Львівської обл.) у результаті проведення військової операції був вбитий *Дмитро Білінський-«Мнецо»*, «Бак», 1918 року народження, смт. Дашава Стрийського району. У період німецької окупації працював у поліції, до 1948 р. входив до складу референтури УЧХ Дрогобицького окружного проводу ОУН. З вилучених у нього документів випливало, що після переведення «Бурунди» до референтури СБ Львівського крайового проводу ОУН, референтом УЧХ Дрогобицького окружного проводу був призначений «Мнецо»¹³³. За браком кадрів і відсутності великої потреби призначень на цю посаду більше не було.

Отже, можемо констатувати, що задля встановлення кадрового потенціалу Дрогобицького окружного проводу ОУН, через недостаню кількості відповідних документів підпілля, нам часто доводилося опиратися на матеріали репресивно-каральних органів. Якщо траплялася можливість виявити документи підпілля, їм, однозначно, надавався пріоритет. У результаті вдалося відтворити внутрішню будову Дрогобицької округи ОУН. Дрогобицька округа володіла значним ресурсним потенціалом керівного складу, що відзначався і військово-організаційним, й ідеологічно-інтелектуальним та життєвим досвідом.

Наприкінці 1952 р. діяльність Дрогобицького окружного проводу ОУН припиняється. Зрозуміло, що це не було одномоментним явищем, проблеми із кадрами розпочалися ще у 1949 р., але за рахунок розформованих відділів УПА, які діяли у Дрогобицькій окрузі, цю проблему частково вирішували.

¹²⁹ ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 58, спр. 11, арк. 101, 135.

¹³⁰ ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 58, спр. 11, арк. 267.

¹³¹ ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 58, спр. 11, арк. 253.

¹³² ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 58, спр. 11, арк. 297.

¹³³ ГДА СБУ, ф. 2-Н, оп. 58, спр. 11, арк. 252–253; Літопис УПА. Нова серія. — Т. 6: Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: інформаційні документи ЦК КП(б)У, обкомів партії, НКВС–МВС, МДБ–КДБ. (1943–1959). Книга третя: 1948. — Київ–Торонто, 2003. — С. 312.